

Argument

În contextul actual al globalizării vieții economice, sociale și chiar spirituale, nevoia de moralitate a oamenilor devine din ce în ce mai pregnantă; considerată, în special, un apanaj al dezvoltării, etica este un set de valori care nu lipsește din nicio cultură a lumii. Pe măsură ce relațiile dintre oameni sunt din ce în ce mai apropiate, depășind barierele spațiale, *etica devine o problemă care nu mai poate și nu mai trebuie să fie ignorată.*

Etica cuprinde un set de standarde morale sau un cod de comportament de referință pentru interacțiunile dintre diferite persoane în societate. După cum menționa Josef Fletcher (1905-1991) unul din bioeticii americani, diferența dintre morală și etică este că ”moralitatea este ceea ce persoanele consideră a fi bine sau rău, în timp ce etica este o reflexiune critică asupra moralității și analiza rațională a acesteia” [1]. Morala este imperativă, normativă, ține de obligații, de ceea ce este permis sau interzis, se referă la conflictul dintre libertate și lege. Etica oferă alegerea celui mai bun drum posibil și este rezultatul unei reflexii colective și individuale asupra valorilor umane [2]. Etica, morala și deontologia se referă la ceea ce este „drept”, „corect”, „just” [3]. e. Etica (ethos = moravuri) studiază categoriile și principiile morale, normele de conduită, precum și conținutul de interconectare al acestora în viață. Morala – reflectă modul de aplicare a principiilor etice în viața cotidiană care poate fi definită și ca „știința binelui și a datoriei” umane. Deontologia (deon = ceea ce trebuie, logos = știință) – studiază obligațiunile și reglementările activității profesionale, inclusiv al medicilor. Pentru medic, conținutul principiului etic înseamnă „nu dăuna” bolnavului.

Termenul **deontologie** (în limba greacă, „deon” – datorie, obligație) desemnează ***normele de conduită și obligațiile etice din cadrul unei profesii și aplică anumite norme morale particulare*** În sensul originar grec, deontos semnifică *știința a ceea ce va trebui făcut, știința datoriei.*

Deontologia este practic o etică sau o morală profesională și un drept profesional.

Este evident faptul că definițiile acoperă o varietate de extensiuni ale noțiunii de definit, extensiunea maximă fiind *datoria*, înțelesă ca obligație, în genere, iar cea minimă fiind *ansamblul de norme (reguli, obligații) morale ale unei anumite profesii*. O asemenea varietate de extensiuni se va regăsi (ca premisă sau consecință) în diferitele discursuri teoretice în domeniul logicii, praxiologiei sau al filosofiei morale, așa cum se va vedea în continuare [4].

Preocupările teoriilor etice contemporane referitoare la deontologie, deși foarte variate, au câteva caracteristici evidente:

- Studiile identificate în literatura filosofică sunt de origine preponderent anglo-saxonă, filosofia latinătății fiind nesemnificativ reprezentată în distribuția eticilor moderne, ea preocupându-se preponderent de cercetări asupra eticilor tradiționale.
- Nu s-au identificat, practic, teorii deontologice încheiate, majoritatea studiilor accesibile cititorului român fiind prezente în periodice de specialitate, adesea deontologia fiind abordată adiacent sau implicit.
- Preocupările de natură deontologică nu sunt, în general, definite astfel de autorii lor, ele fiind caracterizate ca atare de către terți, în exegeze mai mult sau mai puțin pertinente și obiective.

Asupra posibilității **deontologiei ca teorie etică normativă**, se impune răspunsul la întrebarea pe care mulți filosofi au pus-o: *în ce măsură se poate constitui o știință a normelor?*

V. Wundt, de exemplu, apreciază că etica, în ansamblul ei, este o știință normativă. Ca știință, etica are de cercetat originea conștiinței morale, de unde rezultă principiile care stau la baza judecăților de valoare și în baza acestora se stabilesc normele vieții umane în domeniile care au conotație morală: familia, dreptul, statul, societatea.[6] . Distingând moravurile de morală, în sensul aprecierii moravurilor în funcție de acordul sau dezacordul cu cerințele moralei, Wundt o consideră pe aceasta din urmă ca fiind constituită din *totalitatea principiilor, criteriilor sau valorilor după care considerăm o faptă ca bună sau rea, ca vrednică de aprobat, de lăudat și de promovată, sau ca un lucru de dezaprobat, de disprețuit, de împiedicat.*

În opoziție cu punctul de vedere al lui Wundt, Levy-Brühl respinge categoric posibilitatea existenței unei științe normative. După opinia lui, nu poate exista decât o “știință a moravurilor”, care studiază “realitatea morală în diversitatea ei existentă, adică diferitele tipuri sociale prezente sau de altădată”.[7]

Deontologia este definită de Vasile Popescu “ca sistem al moralei profesionale, cod moral specific unui anumit corp profesional”[9] El consideră că “deontologia are realitate numai în concretitudinea sa”, ca “deontologii profesionale”, ca “structuri normative distincte ce reglementează comportamentul moral individual și colectiv în zone ocupaționale particulare.”[10]

În continuare vom elucidar **deosebirile dintre etica profesională și deontologia profesională**, demonstrând astfel existența lor separată și necesitatea creării fundamentelor teoretice și a aparatului lor categorial și noțional în baza deontologiei ca știință a normelor, ca o teorie etică normativă fundată pe noțiunea „datoriei” Valeriu Capcelea, Locul și rolul deontologiei în societatea postmodernă [6] .

Etica profesională este o disciplină științifică care are un caracter reflexiv și critic, care se află la intersecția dintre filozofia moralei cu eticile particulare ale diferitelor categorii de profesii. Necesitatea de a introduce etica în activitatea și comportamentul unor profesii a devenit destul de stringentă în pofida faptului că astăzi există legi speciale ce reglementează activitatea lor. Aceasta se explică prin faptul că legea acționează, de obicei, după ce s-a produs încălcarea ei, ceea ce nu este suficient de a influența activitatea reprezentanților unor sau altor profesii.

Prin urmare, **etica profesională** are menirea de a *preciza practicile, drepturile și datoriile membrilor unui grup profesional, de a critica și sancționa malpracticile profesionale.* „Sarcina principală a eticii profesionale, susține prof. român T. Sârbu, este de a stabili principii, reguli și norme de conduită profesională în cadrul diferitelor relații implicate de exercitarea unei profesii: relațiile interne, specifice fiecărui gen de activitate profesionalizată, precum și relațiile externe, cu beneficiarii direcți/indirecți și serviciile/bunurile realizate” [10]. Etica în general și etica profesională, în mod special, se fundează pe categoria „datoriei”, întrucât datoria constituie o necesitate socială exprimată prin cerințele morale înaintate personalității. Îndeplinind cerințele datoriei, personalitatea se transformă într-un exponent al unor anumite obligațiuni morale în fața societății, pe care le concepe și le realizează în activitatea profesională și, la îndeplinirea

îndatoririlor sale, dovedește angajarea deplină, creatoare, își asumă riscurile și are, sentimental, sacrificiul personal.

O altă disciplină care se află într-o perioadă de constituire și fundamentare a bazelor ei teoretice, a aparatului său noțional este cea a **deontologiei profesionale**. În literatura de specialitate sintagma „deontologia profesională” vizează: - **reflecția etică aplicată unui câmp particular al activității umane**. Este vorba despre o determinare care permite examenul mai aprofundat al problemelor concrete legate de exercițiul unei profesii, exprimabilă în termeni de reguli, fără a elimina însă analiza fundamentelor și justificărilor unor astfel de reguli; - un ansamblu de reguli etice produse de un grup de profesioniști și concepute special pentru a dirija practica lor profesională [11]

Deontologia reprezintă morala unei profesii reflectată cu precădere prin prisma îndatoririlor sau obligațiilor morale impuse de exercitarea unei profesii în societate. Ea cercetează drepturile în corelație cu îndatoririle care le susțin și realizează cercetările în sferele vieții social-utile și nu numai în sferele speciale ale muncii producătoare de bunuri, valori. Din această cauză, pentru deontologi, moralitatea se centrează pe condiția datoriei, căci numai ea este garantul dreptății, corectitudinii. În rezultatul efectuării analizei obiectului de studiu și câmpului de acțiune a eticii profesionale și a deontologiei profesionale putem scoate la iveală deosebirile dintre ele care sunt redate în următorul tabel.

Tabelul 1.1. Deosebirile dintre deontologia profesională și etica profesională

Deontologia profesională	Etica profesională
Este orientată spre elaborarea unor norme stricte, asemănătoare celor de drept și acționează numai în cazul dacă au fost încălcate aceste norme	Este orientată spre materializarea binelui și a virtuților morale și acționează cu un scop de a orienta pozitiv, dar nu orbește și nereflectiv acțiunea umană, având funcția de a preveni acțiunile nedorite
Este formalizată și expusă în Coduri special	Nu se conține în Coduri și reprezintă ceea ce individul conștientizează la nivel individual
Aceste coduri sunt adoptate de către un anumit grup de profesioniști (medici, pedagogi, avocați etc.)	Nu se referă la un anumit grup de profesioniști (medici, pedagogi, avocați etc.)
Este situată între morală și drept	Reprezintă o parte componentă a eticii aplicate

Problema care abordează, din perspectivă deontologică, este aceea a delimitării modului de constituire a Codurilor deontologice în raport cu domeniul principiilor, normelor și valorilor morale. Cu toate că **primul Cod deontologic a apărut încă în antichitate (Jurământul lui Hipocrat)** totuși **deontologia profesională a început să se dezvolte destul de rapid abia după cel de-al doilea război mondial**, ceea ce a condus la apariția a Codurilor deontologice nu numai ale profesiilor care au ca obiect al muncii omul, dar și a profesiilor care nu au nimic comun cu omul. Codurile disciplinare permit profesiei să definească un standard de conduită și să se asigure că practicienii respectă acest standard, prin sancționarea lor de către organismul profesional dacă nu practică în mod corespunzător. Acest lucru le permite acelor profesioniști care acționează cu

conștiință să practice profesia știind că nu vor fi subminați din punct de vedere comercial de către cei care au mai puține scrupule etice. De asemenea, menține încrederea publicului în profesie, încurajându-l să continue să apeleze la serviciile acestora. Normele deontologiei trebuie să fie tratate ca aplicații concrete ale principiilor, criteriilor și valorilor morale pe domenii distincte ale acțiunii umane, în cadrul relațiilor umane de autoritate. Concomitent, trebuie să conștientizăm faptul, că constituirea unor Coduri deontologice specifice a mediciniștilor presupune o anumită atitudine teoretică față de principiile, normele și valorile morale. Aplicarea Codurilor deontologice are ca scop elucidarea unor criterii de eficiența a acțiunii, în mai mare măsură, decât criterii strict morale, exterioare necesităților practice. Codurile deontologice enunța reguli de comportament pe care funcționarul trebuie să le respecte atât în timpul exercitării profesiei sale, cât și, uneori, în viața cotidiană.

Majoritatea profesioniștilor au coduri de practică aplicate la nivel intern pe care membrii profesiei trebuie să le respecte pentru a preveni exploatarea aparținătorului și pentru a păstra integritatea și reputația profesiei. Acest lucru nu este doar în beneficiul aparținătorului, ci și în beneficiul celor care aparțin profesiei respective. Astăzi, codurile deontologice reglementează toate formele de activitate profesională: medicală – generaliști, medical – veterinară, chirurgie, farmaciști, infirmieri, arhitecți, agenți bancari, experți contabili, agronomi, administratori, chimiști, notari, parlamentari, magistrați, polițiști, mediatori, avocați ș.a.

Rolul codului deontologic este, de a reuni principalele reguli morale care reglementează practică profesională anume. De aceea, trebuie să fim de acord cu aceste afirmații născute și probate de-a lungul timpului:

- *Codurile deontologice au rolul esențial de a servi drept ghiduri pentru întrebările de conștiință ale unui funcționar;*
- *Un cod nu urmărește, în primul rând și nici în exclusivitate, să definească ceea ce constituie o conduită profesională și nu tinde nici să evalueze importanța diverselor reguli existente sau a gravității pe care o implică încălcarea lor;*
- *Funcțiile de a stabili cazurile de conduită, gravitatea încălcării regulilor și a urmărilor acestora revin organelor de conducere ale profesiei;*
- *Scopul regulilor deontologice este de a servi drept ghid; drept urmare, codurile deontologice încurajează autoreglementarea.*

Codul deontologic în Republica Moldova este, numit **Codul cadru de etică (deontologic) al lucrătorului medical și farmaceutic**. Acest Cod reglementează conduita, valorile și angajamentele morale fundamentale în baza cărora se exercită profesiunea de lucrător medical și farmacist pe teritoriul Republicii Moldova. Deontologia comunicării în consultul medical reprezintă o componentă importantă în activitatea etică și morală a medicului în relaționarea cu pacientul, aceste aspecte fiind asigurate de normele stipulate în Capitolul V, Informarea pacientului, și Capitolul XI Relațiile colegiale și de colectiv, dezvoltate în continuare.

Concluzia.

Deontologia profesională în contextul valoric de etică și morală, asigură normele morale aplicabile în anumite situații, bazate pe reglementări juridice.

Deontologia comunicării la nivelul consultului medical reprezintă dimensiunea etică aplicată, care semnifică „analiza din punct de vedere moral a unor situații concrete din practica socială sau profesională, în vederea luării unor decizii adecvate” (în această categorie intră etica medicală, etica juridică, etica în mass-media, etica profesională, etica mediului înconjurător, etica afacerilor etc.).[11]

BIBLIOGRAFIE

1. MARCIA, L. et al.; *Law, Ethics and Bioethics for the Health Professions*. 7th edition. Philadelphia. 2012 ISBN: 978-1-305-63435-0
2. GRIMAUD, D.; & al. *ABCDaire d'éthique médicale*. Paris, France: Ellipses, 2015. ISBN : 9782340007079
3. ANDREI, P.; "*Filosofia valorii*", Bucuresti, 1992. ISBN:9736830179, 9789736830174
4. ARISTOTEL, *Organon*, vol. II, Editura stiintifica, Bucuresti, 1958. ISBN 9734400428, 9789734400423
5. CATINEANU, T.; "*Elemente de etica*", vol. I, Editura "Dacia", Cluj-Napoca, 1982. COD: UNU219783
6. CAPCELEA, V.; *Etica juridică*: man. pentru instit. de învăț. superior. Chișinău: Ed. Sirius SRL, 2004.
7. ENGEL, G.L., MORGAN W.L.; *Interviewing the patient*. London [u.a.]: Saunders, 1973. P.129
8. FODOREAN, D.; *Etică juridică*. Note de curs. Facultatea de drept. Universitatea "Titu Maiorescu" București. 2012.
9. IAMANDI, I.; *Etică și responsabilitate socială corporativă în afacerile internaționale* = Suport de curs. Facultatea de Relații Economice Internaționale Master în Afaceri Internaționale
10. LAZAR, C.; *Autoritate și deontologie*, Editura Licorna, 1999
11. *Codul deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.192 din 24 martie 2017.
12. **13. Resurse Internet**
13. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/etica-si-deontologia-juridica/deontologia-si-etica-autoritatii/>